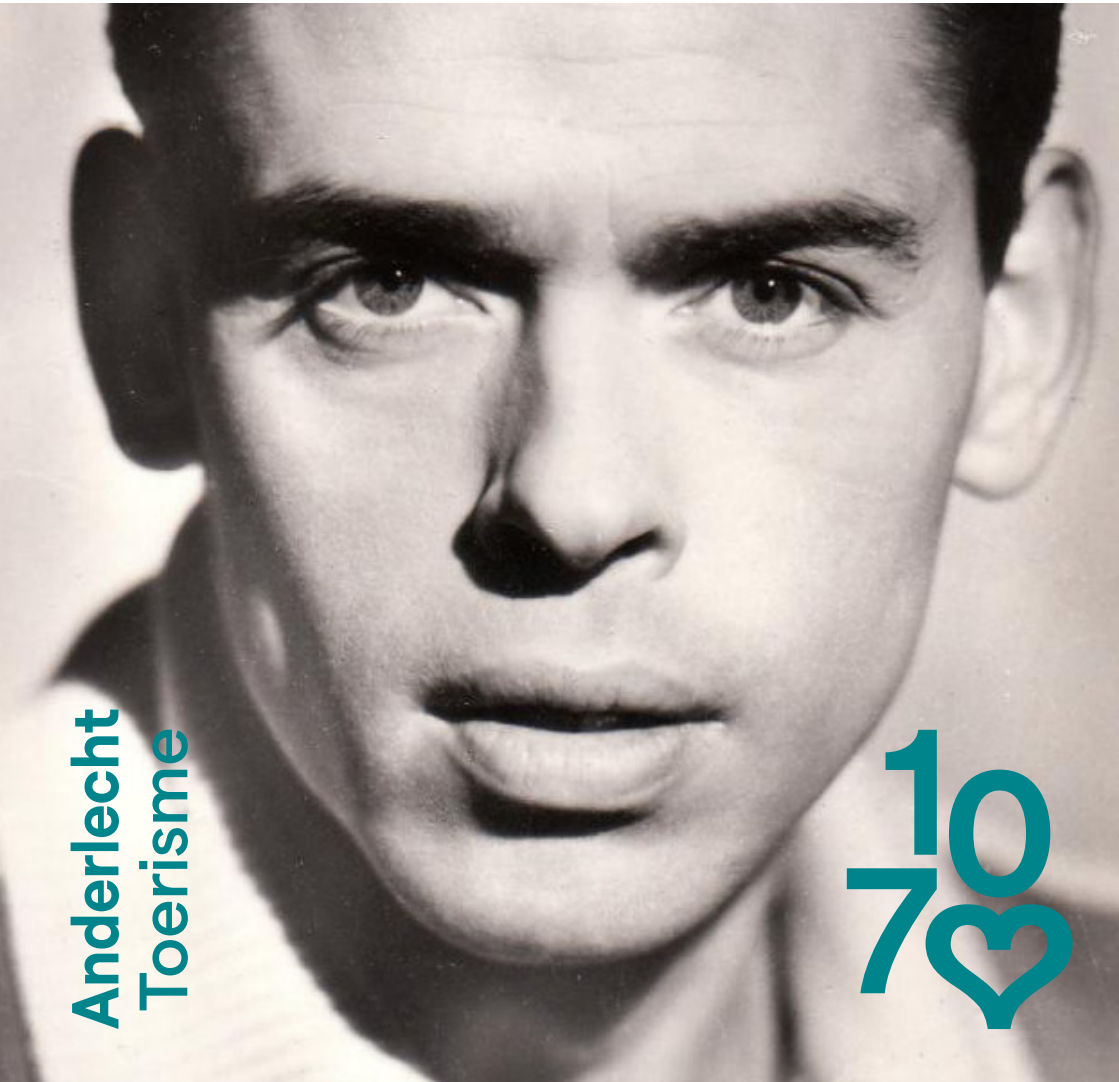
In de voetsporen van Jacques Brel in Anderlecht

Een Anderlechtse jeugd van 1942 tot 1953

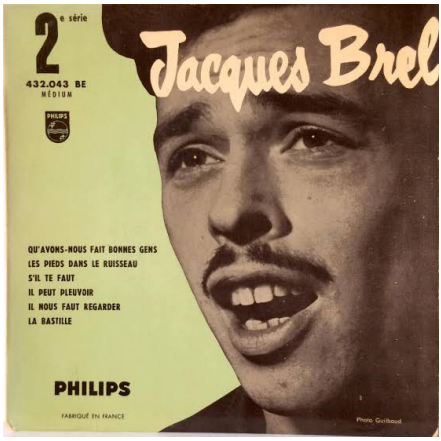
Anderlecht Toerisme

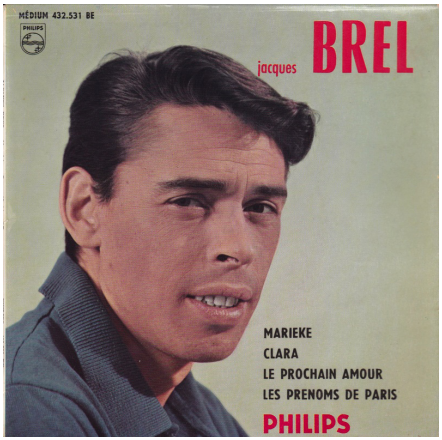
1070

jacques
brel
LES BOURGEOIS
LES SINGES
LES PAUMÉS DU PETIT MATIN
MADELEINE
PHILIPS

3
jacques brel
quand on n'a que l'amour
les biles
dites si c'était vrai
Saint Pierre
prière païenne
PHILIPS

JACQUES BREL
LES PAUMÉS DU PETIT MATIN
ZANGRA • MADELEINE • ROSA
ORCHESTRE SOUS LA DIRECTION DE FRANÇOIS RAUBER

2
Jacques Brel
QU'AVONS-NOUS FAIT BONNES GENS
LES PIEDS DANS LE RUISSEAU
S'IL TE FAUT
IL PEUT PLEUVOIR
IL NOUS FAUT REGARDER
LA BASTILLE
PHILIPS

jacques BREL
MARIEKE
CLARA
LE PROCHAIN AMOUR
LES PRENOMS DE PARIS
PHILIPS

HAUTE FIDÉLITÉ MONORALE
PHILIPS
La valse à mille temps - Les flamandes - Ne me quitte pas - La tendresse
Seul - La dame patronnesse - Je t'aime - La colombe - Isabelle - La mort
jacques
brel

Inhoudsopgave

Woordje van de schepen 5

Privéleven 6

Tram 33 en ‘frituur Eugène’ 9

Eerste stappen in het beroepsleven 10

Andere eerbetonen in Anderlecht 12

Wandelkaart 14

Woordje van de schepen

Jacques Romain Georges Brel werd op 8 april 1929 in Schaarbeek geboren. Het werk van deze auteur, componist en zanger van Franse chansons, doordrongen van een ongeëvenaarde poëzie, doorstaat de tand des tijds en blijft indruk maken op heel wat generaties. Brel was ook musical- en filmacteur en regisseur. Hij stierf op 9 oktober 1978 in Bobigny, een voorstad van Parijs, aan een longembolie.

Via dit parcours wil ik het belang van deze kunstenaar met internationale faam beklemtonen, wiens stem en pen nog steeds evenveel gewaardeerd worden als vroeger.

Op dertienjarige leeftijd kwam Jacques naar Anderlecht, waar hij negen cruciale jaren doorbracht, tussen de schoolbanken en zijn eerste stappen in het beroepsleven. Tijdens deze beslissende jaren trad hij voor het eerst op en besloot hij zijn leven aan het geschreven woord te wijden.
Ontdek tijdens deze wandeling het universum van de jonge Jacques. Treed in zijn voetsporen en laat enkele verzen en melodieën weerklinken, met zijn typische mimiek in gedachten.
Veel ontdekkings- en wandelplezier!

Julien Milquet
Schepen van Toerisme

Privéleven

Jacques Mannestraat 7

Zie kaart → 5

Het huis is gelegen in Scheut, een wijk in het noorden van de gemeente Anderlecht. Deze wijk was destijds een semi-stedelijke burgerlijke wijk, ideaal gelegen ten opzichte van de fabriek: het kartonbedrijf Vanneste & Brel. Het was daar dat Romain Brel (1883-1964), de vader van Jacques, samen met zijn schoonbroer Armand Vanneste, echtgenoot van zijn zus Léontine, het bedrijf mee oprichtte.
Jacques Brel is dertien jaar oud wanneer zijn gezin naar Anderlecht verhuist. In 1942 loopt hij school in het college Saint-Louis, in het centrum van Brussel. Hoewel hij niet uitblonk op school, werd zijn heel eigen schrijfstijl al vroeg op prijs gesteld door de leraars.

> “Hij was zwak in spelling en zinsbouw, maar zijn opstellen hadden een dramatische kracht en een poëzie die alles overstegen.”
>
> Pater Binon, zijn leraar Frans

In 1944 zet Jacques Brel op 15-jarige leeftijd zijn eerste stappen op het podium in het kader van een theatervoorstelling in het college. Het jaar daarop, in 1945, is Jacques 16 jaar en verslindt hij gretig de boeken van Jules Verne en Jack London. In 1946 is Brel 17 en wordt hij lid van de katholieke jeugdbeweging ‘La Franche Cordée’, waar hij concerten en voorstellingen begon te organiseren. Die jaren vormen eerst de mens, daarna de artiest.

La Franche Cordée

Deze katholieke jeugdbeweging, gevestigd vlak bij de Henri Reysquare, speelt een bepalende rol in het leven van Jacques. Daar ontmoet hij Hector Bruyndonckx, de bezieler van de beweging, die hem aanmoedigt zijn droom na te jagen en hem een podium en een publiek biedt. Het is daar dat Jacques voor het eerst het podium betreedt, gitaar in de hand, voor een publiek van kennissen en naasten. Hij brengt er zijn eigen teksten, jeugdige composities die soms als te moraliserend of idealistisch worden beschouwd, wat hem in zijn beginjaren de liefdevolle bijnaam 'abbé Brel' ('pater Brel') oplevert. In deze bubbel zoekt hij zijn weg, leert hij zijn publiek aanvoelen en verfijnt hij zijn talent.

"Drie cruciale jaren in het leven van mijn vader!"

France Brel in een interview met de RTBF over haar boek 'Jacques Brel — *Chronique d'une vie, Tome II : « Un troubadour », entre souvenirs, témoignages et documents*'.

Huwelijk

Op 18-jarige leeftijd leren Jacques en Thérèse Michielsen (1926-2020), bijgenaamd 'Miche', elkaar kennen bij La Franche Cordée. Zij wonen in dezelfde wijk. Op 1 juni 1950 trouwt het paar in het gemeentehuis van Anderlecht. Jacques is 21 jaar. Zijn vrouw was zijn trouwe fan, zijn eerste criticus en zijn vaste steun en toeverlaat. Hoewel de wegen van het leven hen soms uit elkaar dreven, zijn Jacques en Miche nooit gescheiden. Miche bleef zijn vertrouwelinge, degene die hij belde om haar zijn nieuwe teksten voor te lezen. Zij heeft de mens gekend die Jacques was voordat hij een idool werd. Zij beheerde de uitgeverij van Jacques Brel – Éditions Pouchenel – tot het einde van haar leven.

"Vóór hun officiële verloving zei mijn moeder tegen hem: 'Weet je, ik begrijp het heel goed: in jouw leven is er maar één ding dat voor mij telt, en dat is aan jouw zijde te bestaan. En ik wil dat je je leven leidt zoals jij dat wilt. Ik wil nooit een last voor je zijn.'"

France Brel
in een interview met RTL in 2023

De ouders van de artiest wonen in dit ouderlijk huis tot aan hun overlijden in 1964. Vader Romain sterft op 80-jarige leeftijd aan de gevolgen van een longontsteking. Amper twee maanden later overlijdt ook de moeder, Élisabeth Brel (geboren Van Adorp – 1896-1964), aan kanker.
Na hun dood wordt het huis bewoond door Pierre Brel, de broer van Jacques, en zijn vrouw Marie-Jeanne. Na hun scheiding bleef Marie-Jeanne nog een tijdje in het huis wonen. Tegenwoordig wordt het huis bewoond door mensen buiten de familie Brel.

33
1401
CAFE

Tram 33 en frituur ‘Eugène’

Zie kaart → 4

De eindhalte van tram 33 lag op een boogscheut van het ouderlijk huis, aan de Henri Reysquare in Anderlecht. Deze lijn wordt op 12 oktober 1960 geschrapt en vervangen door een bus met hetzelfde nummer. Deze verandering heeft tot doel het verkeer in de smalle straten van de hoofdstad vlotter te laten verlopen, waar de rommelige sporen en het gebrek aan flexibiliteit van de tram problematisch worden. Deze lijn wordt vervolgens op 30 april 1968 definitief geschrapt.
De in 1934 aangelegde Henri Reysquare had een dorpse sfeer. De square was omzoomd met voedingswinkels, een drogisterij, een apotheek, een schoenmaker, een garenwinkel en een krantenverkoper en er heerste een zeer gemoedelijke sfeer waar iedereen elkaar kende. Tegenwoordig is het omgetoverd tot rustplek in de stad met talrijke banken en stoelen, omringd door planten en bloemen en geflankeerd door moderne straatlantaarns die op grote bomen lijken.

Jacques Brel neemt deze tramlijn om naar het centrum van Brussel te gaan. Omdat hij gebonden is aan de dienstregeling, moet hij altijd de tijd van de laatste tram 33 in de gaten houden om terug te kunnen; het kwam vaak voor dat hij de weg te voet moest afleggen nadat hij te lang bleef babbelen na een optreden.

Het zijn deze ritten die hem in 1961 inspireren tot enkele regels van zijn lied ‘Madeleine’ (uitgebracht in 1962):

« Ce soir j’attends
Madeleine,
On prendra
le tram trente-trois,
Pour manger des frites
chez Eugène,
Madeleine,
elle aime tant ça »

Jacques Brel heeft altijd verklaard dat ‘Madeleine’ slechts een willekeurige voornaam was voor dit lied, waarin hij een teleurstelling in de liefde beschrijft. Met dit lied sluit Brel trouwens zijn allerlaatste optreden in België af, in het Paleis voor Schone Kunsten (nu Bozar) in 1966.
Als eerbetoon aan de artiest werd een poëtisch stadskunstwerk gerealiseerd, waarbij de tekst van het lied ‘Madeleine’ in de blauwe steen langs de paadjes van de square werd gegraveerd.

Zie kaart → 3

Frituur Eugène bevond zich iets verderop, midden op de Koloniale Veteranensquare, halfway tussen het ouderlijk huis en het kartonbedrijf.

Eerste stappen in het beroepsleven Kartonbedrijf Vanneste & Brel

VANNESTE ET BREL S.A.
CARTON ONDULÉ
JACQUES BREL
DIRECTEUR
TÉL. 21.30.40 21.18.77 21.25.67
18-24, RUE VERHEYDEN

Zie kaart → 2

Armand Vanneste (1877-1952) is de echtgenoot van Léontine Brel (1880-1961), de zus van Jacques' vader. In 1929 richt Armand het kartonbedrijf op, een familiebedrijf dat verpakkingen vervaardigt, in de Verheydenstraat 18. In 1931 wordt Romain vennoot van zijn schoonbroer. Armand bezit 75% aandelen, Romain heeft er 25%. In 1947 werft Romain zijn 18-jarige zoon Jacques aan in de familiezaak. Van 1947 tot 1953 werkt hij zonder veel enthousiasme voor de commerciële dienst. Aan zijn broer Pierre vertelt hij: "Als ik een liedjestekst in gedachten heb, kan ik aan niets anders meer denken, ik ben volledig op dit lied geconcentreerd". In latere interviews gaf hij meermaals toe hoezeer hij een hekel had aan dat werk. Het leven werd hem eentonig.

> "Ik denk dat verveling het grootste gevaar is"
>
> Jacques Brel in een interview, jaren 1960

Tijdens deze periode blijft hij schrijven en bezoekt hij Brusselse cabarets. In 1953 denkt hij er ernstig over na om zijn leven om te gooien. In hetzelfde jaar neemt hij zijn eerste 78-toerenplaat op: 'La Foire' en 'Il y a'. Overtuigd van zijn potentieel spoort Jacques Canetti, artistiek directeur van platenlabel Philips, hem aan om in Parijs zijn kansen te wagen: "Kom naar Parijs, er zit iets pittigs in uw stem." Jacques Brel verhuist het jaar daarop, in 1954, naar Parijs.

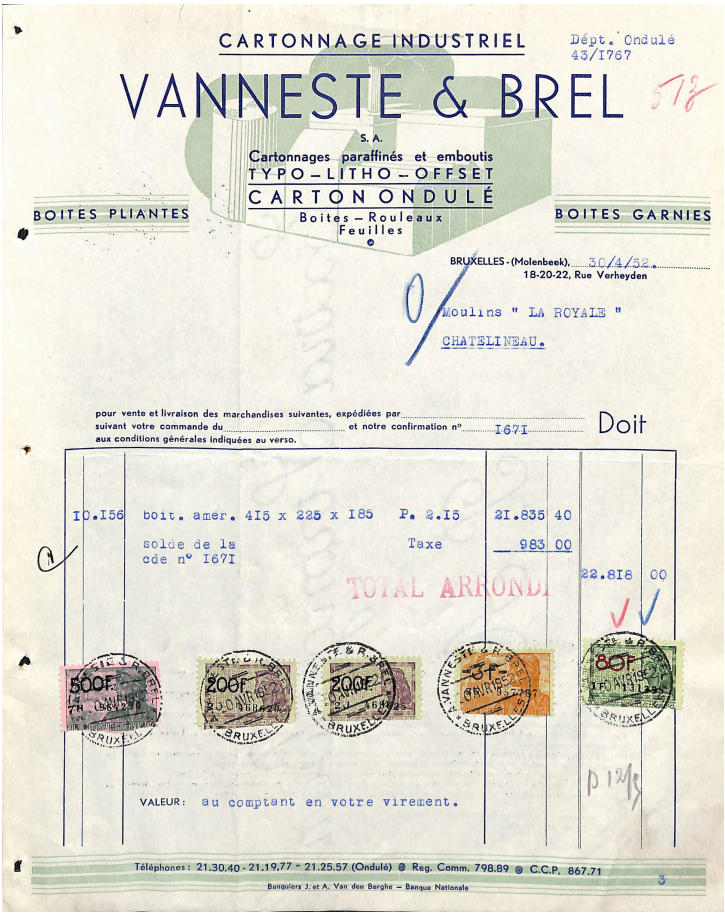
> "Je moet eerlijk zijn tegenover je passies"
>
> Jacques Brel aan de micro van RTL in 1971

Ondanks zijn succes is Jacques Brel steeds voor het kartonbedrijf blijven werken. Hij vond het belangrijk om zijn bekendheid in te zetten ten dienste van het familiebedrijf.
Zijn familie bleef voor hem belangrijk, hoewel hij zijn broer niet meer zo vaak zag.
Op 9 oktober 1978 verneemt Pierre Brel (1923-2001) via de radio dat zijn broer overleden is. Hij gaat die dag niet naar de fabriek maar dicteert een nota die hij aan het personeel van het kartonbedrijf laat verdelen: 'Jacques is dood. Laten we, voor jullie gemak en het mijne, de komende dagen doen alsof er niets aan de hand is.'

In 1987 zetten de families Vanneste en Brel een punt achter hun professionele activiteiten.

Zie kaart → 6

De bedrijfsleiders van Vanneste & Brel kwamen gewoonlijk samen in het restaurant van hotel 'Prince de Liège' aan de Ninoofsesteenweg 664 (buiten het parcours), om daar hun raden van bestuur te houden. In die tijd was het een zeer verfijnd restaurant.
Jacques Brel had er zijn favoriete tafel, de derde na de ingang aan de kant van de Ninoofsesteenweg. Hij had geen lievelingsgerecht, hij koos elke keer iets anders!
Hier zou de artiest een van zijn laatste maaltijden in Brussel gegeten hebben, samen met zijn broer Pierre en zijn manager.

CARTONNAGE INDUSTRIEL

Dépt. Ondulé
43/1767

VANNESTE & BREL

S. A.

Cartonnages paraffinés et emboutis
TYPO – LITHO – OFFSET
CARTON ONDULÉ
Boites – Rouleaux
Feuilles

BOITES PLIANTES

BOITES GARNIES

BRUXELLES-(Molenbeek), 30/4/52.
18-20-22, Rue Verheyden

Moulins " LA ROYALE "
CHATELINEAU.

pour vente et livraison des marchandises suivantes, expédiées par
suivant votre commande du et notre confirmation n° 1671
aux conditions générales indiquées au verso.

Doit

10.156	boit. amer. 415 x 225 x 185	P. 2.15	21.835	40
	solde de la cde n° 1671	Taxe	983	00
		TOTAL ARRONDI	22.818	00

VALEUR: au comptant en votre virement.

Téléphones: 21.30.40 - 21.19.77 - 21.25.57 (Ondulé) ● Reg. Comm. 798.89 ● C.C.P. 867.71

Banquiers J. et A. Van den Berghe – Banque Nationale

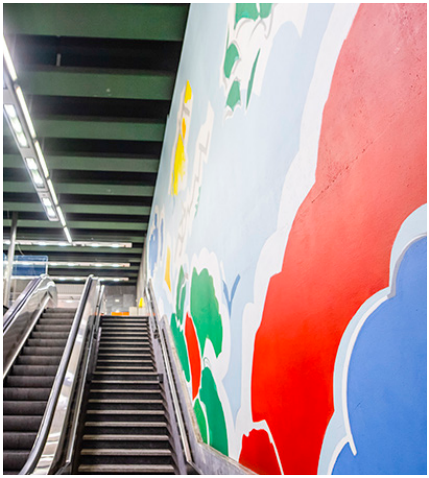

Andere eerbetonen in Anderlecht

Het metrostation Jacques Brel op lijn 5 – Jules Graindorlaan

Zie kaart → 1

Dit station, dat in 1982 werd geopend, is versierd met een grote muurschildering getiteld 'Coming Up for Air', van Maurice Wyckaert (1923-1996), die deel uitmaakte van de COBRA-beweging. Deze beweging pleitte voor vrijheid van meningsuiting, het afwijzen van burgerlijke normen en een terugkeer naar spontaniteit – waarden die goed aansluiten bij die van Jacques.
Het werk illustreert geen specifiek lied, maar past in het eerbetoon dat via de naam van het station wordt gebracht. Het roept op symbolische en lyrische wijze de thema's op die Brel na aan het hart lagen: lucht, beweging, natuur en vrijheid. In tegenstelling tot andere Brusselse stations zijn er in het werk zelf geen citaten van teksten of expliciete verwijzingen naar de zanger opgenomen.

Jacques Brel Auditorium

Het grote auditorium in het hart van CERIA (het Franstalig centrum voor onderwijs en onderzoek in de voedingsindustrie) werd in 2003, tijdens het Brel-jaar dat de 25ste verjaardag van het overlijden van de zanger herdacht, omgedoopt tot het Jacques Brel-auditorium.

Dit modernistische gebouw, ontworpen door de architecten van die tijd, de gebroeders Polak, werd tussen 1950 en 1954 gebouwd en in 1958 ingehuldigd. Het maakt deel uit van een uitgestrekt, groen park van 21 hectare aan de Emile Grysonlaan 1.

6
NINOOFSE STEENWEG
PRINS VAN LUIKLAAN
RUE DE L'OBUS STRAAT
RUE PUCCINI STRAAT
RUE VAN SOUST STRAAT
4
5
BLD M.GROENINCKX DE MAY LAAN
BOULEVARD PRINCE DE LIEGE
RUE JAKOB SMIT
PARC DU
PETERBOS
PETERBOSPARK
RUE POTAERDENBERG
RUE BUFFON STRAAT
RUE DU BROECK STR.
BOULEVARD SYLVAIN DUPUIS LAAN

1. Aankomstpunt metrostation Jacques Brel
2. Kartonbedrijf Brel
   Verheydenstraat 18/22
3. Frituur Eugène
4. Terminus van tram 33
5. Ouderlijk huis
   Jacques Mannestraat 7
6. Restaurant Hôtel Prince de Liège
   Ninoofsesteenweg 664

Redactie: Annick Dedobbeleer,
opdrachthouder van de dienst Monumenten en Landschappen van Anderlecht

Afbeeldingen:
Anderlechtensia, Geschied- en Heemkundige Kring van Anderlecht, Annick Dedobbeleer

Vertaling: Lorenzo Puente Teran
Revisie: Séverine Buyse

Verkoopprijs 4€
Gemeentelijke uitgave 2026

Également disponible en français

Anderlecht 1070

Monumenten en Landschappen Anderlecht
Kapelaanstraat 1-7 1070 Brussel
www.anderlecht.be
02 526 83 51

TOURISM ANDERLECHT

Op initiatief van Julien Milquet, schepen bevoegd voor Monumenten en Landschappen en Toerisme, met de steun van het schepencollege van Anderlecht

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER: MARCEL VERMEULEN - RAADSPLEIN 1 - 1070 ANDERLECHT